

Viðskiptasamningar við Sovétríkin 1948

Bjarni Benediktsson – Stjórnámál – Utanríkismál – Viðskiptasamningar – Sovétríkin - 1948

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

---

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360

Stjórnámálamaðurinn

Askja 2-14, Örk 1

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Viðskiptasamningar við Sovietríkin, 1948.

Hinn 2. desember 1947 símaði ráðuneytið sendiráðinu í Moskva um, að ríkisstjórnin hefði áhuga á að taka upp samninga við Sovietríkin, sem allra fyrst, um framleiðslu 1948, í svipuðu formi og undanfarið ár, og var sendiráðinu falið að spyrja hlutaðeigandi yfirvöld, hvenær hægt væri að hefja samninga, og hvort samningamenn gætu komið hingað.

Það var ekki fyrr en 9. des., að sendiráðið náði viðtali við utanríkisverzlunarráðuneytið um málið, og var þá lofað fljótu svari.

Hinn 20. des. símaði ráðuneytið sendiráðinu, að ríkisstjórnin gæti ekki tekið við rússneskri sendinefnd héðan af fyrir jól, en væri reiðubúin að taka við nefndinni strax á nýárinu. Var sendiráðinu falið að reyna að hraða svörum um komu nefndarinnar.

Hinn 18. des. bað verzlunarfulltrúi Sovietríkjanna hér, Samninganefnd utanríkisviðskipta um tilboð í 2000 tonn af vetrarlýsi, án tilvitnunar um samninga.

Hinn 30. des. var honum svarað, að ekki væri hægt að selja lýsið sérstaklega, en þó um jafnframt að taka upp almennar samningaviðræður á svipuðum grundvelli og árið áður, eða ef Rússa vildu ekki taka upp almennar samningaviðræður þá þegar, að komið gæti til tals, að ræða við þá um sameiginlega sölu á vetrarlýsi og ákveðnu magni af freðfiski.

Hinn 6. janúar símaði sendiráðið í Moskva, að það hefði talað við utanríkisverzlunarráðuneytið, og væri málið í undirbúningi, og líklegt að það drægist eitthvað um svör, sökum anna. Talið að hægt verði að senda samninganefnd til Reykjavíkur.

Hinn 13. janúar símaði sendiráðið, að með skírskotun til þess, að samningaumleitarnir í fyrra, hefðu tekið of langan tíma, óskuðu þeir nú að fá lista yfir magn og tegundir þeirra vara, sem Íslendingar vildu selja til Sovietríkjanna, og kaupa þaðan.

Hinn 26. janúar var þessi listi sendur í sí-makeyti. Íslenskar vörur: 1) 10.000 tonn hraðfrystur fiskur, þó ekki yfir 33 1/3% af heildarframleiðslunni. 2) Allt að 8.000 tonn af lýsi, tengt við freðfisksöluna, engum boðið lýsi sérstaklega. 3) Allt að 40% af vetrarframleiðslu 1947 - 1948 og sumarframleiðslu 1948. 4) 50% af sumar-framleiðslu af saltsíld, maximum 125.000 tonn. 5) 3 - 4.000 tonn þorskalýsi. 6) 3.000 tonn hraðfryst Faxasíld, . 7) 5.000 tonn saltfiskur. 8) 1.000 tonn hraðfryst þunnildi. Vörur frá Rússum: 1) 20.000 tonn kol. 2) Hveiti, 5.000 tonn. 3) Rúgur 4.000 tonn. 4) Hafrar 1.400 tonn. 5) Hrísgrjón, 350 tonn. 6) Fóðurmjöl, 15.000 tonn.

Hinn 14. febrúar bað ráðuneytið sendiráðið í Moskva enn á ný, að spyrjast fyrir um hvað málinu liði og hvenær samningar gætu hafizt.

Hinn 9. marz ítrekaði ráðuneytið enn á ný fyriræli sín til sendiráðsins um að reyna að reka á eftir svari.

Hinn 1. marz símaði sendifulltrúinn í Moskva, að hann hefði gert allt, sem hægt væri til að flýta samningaumleitunum. Í viðtali við Popof, yfirmanns Norðurlandadeildanna, 17. febrúar, var sendifulltrúanum kurteislega bent á, að ekki væri um annað að ræða, en bíða þar til viðkomandi stjórnarvöld hefðu tekið ákvarðanir sínar. Nokkrum dögum síðar fékk sendifulltrúinn nákvæmlega sama svar.

Hinn 16. apríl var Popof ekki til viðtals vegna veikinda, og þegar sendifulltrúinn óskaði viðtals við fulltrúa hans, fékk hann þau svör, að Popof óskaði að viðtalið biði þangað til hann væri albata.

Hinn 3. maí símaði ráðuneytið sendiráðinu og fól því að skrifa utanríkisverzlunarráðuneytinu bréf um, að ríkisstjórnin óskaði eindregið að byrja nú viðskiptaumleitarnir við Sovietríkin, en vegna þess hve dráttur hefði orðið mikill, og með tilliti til þess, hve vetrarvertíðin hefði gengið illa, yrði nú að semja á öðrum grundvelli en samkvæmt vörulista þeim, sem sendur var 26. janúar.

Hinn 12. júní símaði sendiráðið í Moskva, að hann hefði talað við utanríkisverzlunarráðuneytið þann dag, en fékk engar nýjar fréttir. Popof taldi æskilegt að fá upplýsingar um breytingar á vörulistanum, og áleit að það mynda flýta málinu.

Í byrjun ágúst mánaðar snéri Mr. Pantchinko sér til utanríkisráðuneytisins, og tilkynnti, að hann hefði fengið fyrirmæli um, að bera fram ákveðið tilboð um vöruskipti milli Íslands og Sovietríkjanna, þannig, að þeir vildu kaupa 5.000 smálestir af síldarlýsi og selja timbur og krossvið.- Aðspurður, hvort þeir vildu ekki kaupa aðrar íslenskar vörur, eins og saltsíld, eða selja korn, kvaðst hann engin fyrirmæli hafa þaraflútandi, en korn væri þó á listanum yfir útflutningsvörur.- Þessari fyrirspurn var svarað þannig, að íslensk stjórnarvöld hefðu tryggt sér nóg timbur fram á næsta ár, og að framleiðsla á síldarlýsi myndi verða með minnsta móti. Ef íslensk stjórnarvöld síðar á árinu kynnu að hafa til ráðstöfunar eitthvað magn af síldarlýsi, væri hugsanlegt að þau hefðu áhuga á að selja það með freðfiskinum á móti kaupum á brýnum nauðsynjavörum, eins og t.d. kornvörum.

Um svipað leyti var Sovietríkjunum boðin 8.000 tonn af freðfiski. Þeir svöruðu að þeir óskuðu ekki að kaupa. Í september mánuði ítrekaði Mr. Pantchinko vöruskiptahugmyndina á síldarlýsi gegn timbri og krossvið, en honum var svarað á sömu lund og áður, að nægilegt timbur væri fyrir- liggjandi, en að áhugi myndi sennilega verða fyrir slíkum

vöruskiptum síðar, ef síðarlýsi yrði þá fyrir hendi.

Hinn 27. ágúst tilkynnti sendifulltrúinn í Washington, ^{Moskva} að hann hefði átt viðtal við Popof um samningana, og hefði Popof í samtalinu vafist mjög tunga um tönn. Klst. síðar setti Popof sig í samband við sendifulltrúann, og lýsti hryggð sinni yfir, hversu lengi hefði dregist, að taka ákvarðanir um samningaviðræður, og minnti á, að í júní mánuði hefði hann óskað eftir breytingum á vörulistanum, og mætti líta á, að hinn langi dráttur stafaði að nokkru leyti af misskilningi, því Íslendingar hefðu ekki gefið upplýsingar um breytingarnar, og væru Sovietríkin að bíða eftir svörum frá Íslandi. Sendifulltrúinn svaraði því, að varla gæti verið um misskilning að ræða, því ákvörðun um samningaumleitarnir þyrfti ekki endilega að vera háð því, að endurskoðaður vörulisti lægi fyrir.

Samkvæmt fyrirspurn Mr. Pantchinko í september mán., voru honum hinn 23. s.m. gefin eftirfarandi tilboð:
(Nýr vörulisti) 1) 940 tonn hvallýsi. 2) 470 tonn af steinbít.
3) 470 tonn þorskflök.

Hinn 29. sept. svaraði Mr. Pantchinko, að Sovietríkin hefðu ekki áhuga fyrir þessum vörukaupum, og er það síðasta sem gerst hefur í viðskiptamálum við Sovietríkin.